Lausunto: Valtioneuvoston selonteko; Suomen digitaalinen kompassi (TaV 8.12.2022)

Työ- ja elinkeinoministeriö kiittää mahdollisuudesta lausua valtioneuvoston selonteosta Suomen digitaaliseksi kompassiksi ja toteaa lausuntonaan seuraavaa:

Euroopan unioni on julistanut kuluvan vuosikymmenen digitaaliseksi vuosikymmeneksi. EU pyrkii edistämään digitaalista muutosta viemällä yhteisen eurooppalaisen vision, lähestymistavan ja tavoitteet kansallisella tasolla luotaviin strategisiin suunnitelmiin ns. digitaalisen kompassin muodossa.

Työ- ja elinkeinoministeriö on osallistunut Suomen digitaalisen kompassin laadintaan valtioneuvoston sisäisessä yhteistyössä erityisesti yritysten digitalisaation käsittävässä osa-alueessa. Suomen digitaalisessa kompassissa tavoitetaso on asetettu eurooppalaista tavoitetasoa korkeammalle joissakin kohdin. Työ- ja elinkeinoministeriö tukee digitaalisessa kompassissa esitettyjä tavoitteita ja avaintuloksia ja pitää perusteltuna nykyisen kehitystason huomioimista kansallisten tavoitteiden asettamisessa.

Työ- ja elinkeinoministeriö painottaa, että yritysten digitalisaatioon ja julkisen hallinnon sekä palveluiden digitalisaatioon luonnostaan sisältyvistä eroavaisuuksista huolimatta on tärkeää, että näitä toisiinsa kytkeytyviä osa-alueita kehitetään yhdessä. Meneillään oleva digitalisaation ja datatalouden murroksen vuosikymmen haastaa meidät vahvistamaan hallinnonalojen välistä sekä julkisen ja yksityisen sektorin yhteistyötä. Suomen vahvuuksien hyödyntäminen vaatii pitkäjänteistä, määrätietoista ja sektorirajat ylittävää yhteistyötä sekä strategisesti kohdennettuja investointeja.

Työ- ja elinkeinoministeriö haluaa korostaa yritysten roolia sekä uudistumisen dynamiikan merkitystä Suomen digitaalisen kompassin tavoitteiden saavuttamisessa ja talouden uudistumisessa. Digiteknologiat ja laajemminkin teknologinen kehitys toimivat uudistumisen liikkeelle sysäävinä voimina ja vaativat rinnalleen liiketoiminnan ja toimintatapojen muutosta. Digitalisaation hyötyjen saavuttamisessa keskeistä on digitalisaatiota ja dataperustaista arvonluontia edistävien kärkiteknologioiden kehittäminen, käyttöönotto ja kaupallistaminen sekä soveltaminen laajasti läpi elinkeinoelämän. Toteutuakseen tämä vaatii yritysten ja korkeakoulujen sekä tutkimuslaitosten yhteistyötä niin kansallisella kuin kansainväliselläkin tasolla. Oleellista on varmistaa TKI-investoinnit tunnistettuihin avainteknologioihin, joissa suomella on edelläkävijyyttä, sekä kasvattaa niihin liittyvien osaamiskeskittymien kokoa. Globaalisti houkuttelevien osaamiskeskittymien ja liiketoimintaekosysteemien merkitys on keskeinen uudistumisen dynamiikassa.

Työ- ja elinkeinoministeriö haluaa korostaa, että on tärkeää parantaa nopeutta ja ketteryyttä tutkimuksen ja kehitystyön tulosten viemisessä markkinoille yritysten kautta. Suomalainen yrityskenttä on hajanainen kärkiteknologioiden ja datan hyödyntämisen suhteen. Horisontaalisesti läpi elinkeinoelämän etenevää digitalisaatiokehitystä on mahdollista vauhdittaa erityisesti pk-yritysten digikyvykkyyksiä parantamalla.

Euroopan komissio on kirjannut työohjelmiinsa tavoittelevansa covid-19-pandemian jälkeistä Eurooppaa, joka on entistäkin vihreämpi, oikeudenmukaisempi, digitaalisempi ja kestävämpi. Digitaalisen ja vihreän siirtymän kytkös on merkittävä asia ilmastotavoitteiden saavuttamisen ja laajemminkin kestävän kasvun kannalta. Työ- ja elinkeinoministeriö korostaa, että kansantalouden kannalta digitalisaation ja uusien geneeristen teknologioiden laaja-alaisella hyödyntämisellä on merkitystä ja potentiaalia toimintojen uudistumisen ja skaalautumisen lisäksi myös uusien kestävien liiketoimintahdollisuuksien näkökulmasta. Digitalisaatio luo uusia liiketoiminta- ja kasvumahdollisuuksia yrityksille, jotka toimivat uusien teknologioiden kehittämisessä ja soveltamisessa. Huomiota tulisi kiinnittää erityisesti eri toimijoiden hiilijalanjälkeä pienentävien puhtaiden teknologioiden vientimahdollisuuksiin niihin liittyvän potentiaalisen kilpailuedun vuoksi. Uusien teknologioiden ja digitaalisten ratkaisujen avulla suomalaiset yritykset eivät ainoastaan pienennä omaa hiilijalanjälkeään vaan ennen kaikkea pystyvät tarjoamaan globaalisti muille toimijoille vähähiilisiä ratkaisuja (ns. hiilikädenjälki).

Suomen digitaalisessa kompassissa yritysten digitalisaatiota tarkastellaan neljästä eri tulokulmasta: digiteknologioiden ja niihin liittyvän T&K&I -toiminnan kautta, datapohjaisen liiketoiminnan kautta, pk –yritysten digikyvykkyyksien lisäämisen kautta sekä digivihreän siirtymän ja siinä erityisesti kestävän kädenjälkivaikutuksen ja vientimahdollisuuksien kautta.

Työ-ja elinkeinoministeriö toteaa, että neljän prosentin T&K-tavoitteen saavuttamisella olisi merkittävä vaikutus digitalisaatiota edistävien teknologioiden kehitykseen ja digikompassin toteutukseen, mikäli T&K-panoksia kohdennetaan merkittävästi digitalisaatiota edistävään toimintaan. TKI-rahoituksen saatavuus vaikuttaa myös mahdollisuuksiin tarttua datatalouden kehitysmahdollisuuksiin EU-tasolla, mukaan lukien digitaalinen infrastruktuuri, kokeilu- ja testausalustat sekä yhteisiin pelisääntöihin perustuvat datainfrastruktuurit eli ns. data-avaruudet. Suomalaisten yritysten proaktiivinen osallistuminen kansainvälisiin innovaatio- ja liiketoimintaekosysteemeihin on tavoiteltavaa. Digiteknologioiden ja datan hyödyntämisellä liiketoiminnassa on usein yhteys yrityksen kasvuhakuisuuteen. Pienet ja keskisuuret yritykset tarvitaan voimakkaammin mukaan digitalisaation ja datatalouden ratkaisujen hyödyntäjiksi ja tuottajiksi mukaan innovaatio- ja liiketoimintaekosysteemeihin. Yritysten digitaalinen kyvykkyys tukee innovaatioita, kilpailukykyä ja hyvinvointia yhteiskunnassa.

Työ- ja elinkeinoministeriö haluaa korostaa avoimuuden ja sidosryhmäyhteistyön merkitystä digikompassin toimeenpanon valmistelussa ja pitää elinkeinoelämän mukanaoloa toimeenpanossa keskeisenä.

Valmistelijat:

Tiina Hanhike, erityisasiantuntija
tiina.hanhike@gov.fi
0295 049064

Mika Nordman, digitaalisten palvelujen johtaja
mika.nordman@gov.fi
0295 047142